

Bijlage VWO
2013

tijdvak 2

Latijn

Tekstboekje

Tekst 1

Oefening van lichaam en geest

SENECA LVCILIO SVO SALVTEM

1 Hodierno die non tantum meo beneficio mihi vaco sed spectaculi, quod
2 omnes molestos ad sphaeromachian avocavit. Nemo inrumpet, nemo
3 cogitationem meam inpediet, quae hac ipsa fiducia procedit audacius. Non
4 crepabit subinde ostium, non adlevabitur velum: licebit tuto vadere, quod
5 magis necessarium est per se eunti et suam sequenti viam. Non ergo
6 sequor priores? Facio, sed permitto mihi et invenire aliquid et mutare et
7 relinquere; non servio illis, sed assentior. Magnum tamen verbum dixi,
8 qui mihi silentium promittebam et sine interpellatore secretum: ecce
9 ingens clamor ex stadio perfertur et me non excutit mihi, sed in huius
10 ipsius rei contemplationem transfert. Cogito mecum quam multi corpora
11 exerceant, ingenia quam pauci; quantus ad spectaculum non fidele et
12 lusorium fiat concursus, quanta sit circa artes bonas solitudo; quam
13 inbecilli animo sint quorum lacertos umerosque miramur. Illud maxime
14 revolvo mecum: si corpus perduci exercitatione ad hanc patientiam potest
15 qua et pugnos pariter et calces non unius hominis ferat, qua solem
16 ardentissimum in ferventissimo pulvere sustinens aliquis et sanguine suo
17 madens diem ducat, quanto facilius animus conroboreari possit ut fortunae
18 ictus invictus excipiat, ut proiectus, ut conculcatus exurgat. Corpus enim
19 multis eget rebus ut valeat: animus ex se crescit, se ipse alit, se exercet.
20 Illis multo cibo, multa potione opus est, multo oleo, longa denique opera:
21 tibi continget virtus sine apparatu, sine impensa. Quidquid facere te potest
22 bonum tecum est. Quid tibi opus est ut sis bonus? Velle. Quid autem
23 melius potes velle quam eripere te huic servituti quae omnes premit, quam
24 mancipia quoque condicionis extremae et in his sordibus nata omni modo
25 exuere conantur? Peculium suum, quod comparaverunt ventre fraudato,
26 pro capite numerant: tu non concupisces quanticumque ad libertatem
27 pervenire, qui te in illa putas natum? Quid ad arcam tuam respicis? Emi
28 non potest. Itaque in tabellas vanum coicitur nomen libertatis, quam nec
29 qui emerunt habent nec qui vendiderunt: tibi des oportet istud bonum, a
30 te petas. Libera te primum metu mortis (illa nobis iugum inponit), deinde
31 metu paupertatis. Si vis scire quam nihil in illa mali sit, compara inter se

32 pauperum et divitum vultus: saepius pauper et fidelius ridet; nulla
33 sollicitudo in alto est; etiam si qua incidit cura, velut nubes levis transit:
34 horum qui felices vocantur hilaritas ficta est aut gravis et suppurata
35 tristitia, eo quidem gravior quia interdum non licet palam esse miseros,
36 sed inter aerumnas cor ipsum exedentes necesse est agere felicem. Saepius
37 hoc exemplo mihi utendum est, nec enim ullo efficacius exprimitur hic
38 humanae vitae mimus, qui nobis partes quas male agamus adsignat.

Seneca, Epistula ad Lucilium 80, 1-7

Tekst 2

Inspanning en ontspanning

1 Nec in eadem intentione aequaliter retinenda mens est, sed ad iocos
2 devocanda. Cum puerulis Socrates ludere non erubescibat et Cato vino
3 laxabat animum curis publicis fatigatum et Scipio triumphale illud ac
4 militare corpus movebat ad numeros, non molliter se infringens, ut nunc
5 mos est etiam incessu ipso ultra muliebrem mollitiam fluentibus, sed ut
6 antiqui illi viri solebant inter lusum ac festa tempora virilem in modum
7 tripudiare, non facturi detrimentum, etiam si ab hostibus suis
8 spectarentur. Danda est animis remissio: meliores acrioresque requieti
9 surgent. Ut fertilibus agris non est imperandum - cito enim illos exhauriet
10 numquam intermissa fecunditas - ita animorum impetus assiduus labor
11 franget, vires recipient paulum resoluti et remissi; nascitur ex assiduitate
12 laborum animorum hebetatio quaedam et languor. Nec ad hoc tanta
13 hominum cupiditas tenderet, nisi naturalem quandam voluptatem haberet
14 lusus iocusque; quorum frequens usus omne animis pondus omnemque
15 vim eripiet; nam et somnus refectioni necessarius est, hunc tamen semper
16 si diem noctemque continues, mors erit. Multum interest, remittas aliquid
17 an solvas. Legum conditores festos instituerunt dies, ut ad hilaritatem
18 homines publice cogarentur, tamquam necessarium laboribus
19 interponentes temperamentum; et magni, ut dixi, viri quidam sibi
20 menstruas certis diebus ferias dabant, quidam nullum non diem inter
21 otium et curas dividebant. Qualem Pollionem Asinium oratorem magnum
22 meminimus, quem nulla res ultra decumam retinuit; ne epistulas quidem

23 post eam horam legebatur, ne quid novae curae nasceretur, sed totius diei
24 lassitudinem duabus illis horis ponebat. Quidam medio die interiunxerunt
25 et in postmeridianas horas aliquid levioris operae distulerunt. Maiores
26 quoque nostri novam relationem post horam decumam in senatu fieri
27 vetabant. Miles vigiliis dividit, et nox immunis est ab expeditione
28 redeuntium. Indulgendum est animo dandumque subinde otium quod
29 alimenti ac virium loco sit. Et in ambulationibus apertis vagandum, ut
30 caelo libero et multo spiritu augeat attollatque se animus; aliquando
31 vectatio iterque et mutata regio vigorem dabunt convictusque et liberalior
32 potio. Non numquam et usque ad ebrietatem veniendum, non ut mergat
33 nos sed ut deprimat; eluit enim curas et ab imo animum movet et ut
34 morbis quibusdam ita tristitiae medetur, Liberque non ob licentiam
35 linguae dictus est sed quia liberat servitio curarum animum et adserit
36 vegetatque et audaciorem in omnes conatus facit. Sed ut libertatis ita vini
37 salubris moderatio est. Solonem Arcesilanque indulsisse vino credunt,
38 Catoni ebrietas obiecta est: facilius efficiet, quisquis obiecit, crimen
39 honestum quam turpem Catonem. Sed nec saepe faciendum est, ne
40 animus malam consuetudinem ducat, et aliquando tamen in
41 exsultationem libertatemque extrahendus tristisque sobrietas removenda
42 paulisper. Nam sive Graeco poetae credimus “aliquando et insanire
43 iucundum est”, sive Platoni “frustra poeticas fores compos sui pepulit”,
44 sive Aristoteli “nullum magnum ingenium sine mixtura dementiae fuit”:
45 non potest grande aliquid et super ceteros loqui nisi mota mens.

Seneca, De Tranquillitate Animi 17, 4-10

Tekst 3

Een tegenstander van Seneca somt een aantal punten van kritiek op tegen Seneca's levenswijze:

1 "Quare et superiori verba submittis et pecuniam necessarium tibi
2 instrumentum existimas et damno moveris et lacrimas audita coniugis aut
3 amici morte demittis et respicis famam et malignis sermonibus tangeris?
4 Quare cultius rus tibi est quam naturalis usus desiderat? Cur non ad
5 praescriptum tuum cenas? Cur tibi nitidior supellex est? Cur apud te
6 vinum aetate tua vetustius bibitur? Cur aurum disponitur?"

Seneca verdedigt zich als volgt tegen deze kritiek:

7 Nunc hoc respondeo tibi: non sum sapiens et - ut malevolentiam tuam
8 pascam - nec ero. Exige itaque a me, non ut optimis par sim, sed ut malis
9 melior. Hoc mihi satis est: cotidie aliquid ex vitiis meis demere et errores
10 meos obiurgare.

Seneca, De Vita Beata 17

Aantekeningen

- regel 1 *Het eerste et onvertaald laten*
superior hoger geplaatst persoon
verba submitto + *dativus* onderdanig spreken tot
- regel 2-3 **lacrimas demitto** tranen vergieten
- regel 3 **respicio** rekening houden met
- regel 4 **cultus** verzorgd
rus (*onzijdig*) buitenhuis
ad + *accusativus* volgens
- regel 6 **aetate tua** *ablativus comparationis*
dispono op tafel zetten
- regel 8 **pasco** groter maken
nec ook niet
exigo eisen
par + *dativus* gelijk aan
- regel 10 **obiurgo** bekritisieren